

EUDALD SERRA, ESCULTOR I VIATGER

Text: JOAN ALCARAZ / Fotos: MARC VILA

"Si he fet res, és gràcies als ulls"

Eudald Serra (Barcelona, 1911) és un dels grans escultors catalans del segle que s'acaba i un viatger extraordinari que, de la mà de la Fundació Folch, ha anat per tot el món a la recerca de l'art i del que ell anomena "rastres de vida".

Eudald Serra i Güell, oncle de Narcís Serra, pot ser vist com un aventurer, viatger, etnòleg, col·leccionista, dibuixant, fotògraf, ceramista però, en primer terme, com un escultor, que és allò que ell es considera per damunt de tot. Format amb un altre gran artista, l'escultor d'origen madrileny Angel Ferrant, i vinculat de jove al grup ADLAN (Amics de l'Art Nou), es féu conèixer sobretot amb l'exposició *3 escultors* (1935) de les Galeries d'Art Catalònia, amb obres seves, de Jaume Sans i Ramon Marinel·lo. Després d'una llarga estada al Japó (1935-1948), torna a Catalunya i té una gran època creativa, amb una obra densa i rica d'estímul. També fa ceràmica i col·labora amb Josep Llorens Artigas.

Però l'amistat amb August Panyella, director del Museu Etnològic de Barcelona, i sobretot amb l'industrial, mecenes i col·leccionista Albert Folch Rusinol, l'empenyen a viatjar per països molt diversos a la recerca de peces artístiques que després integraran les col·leccions de l'Etnològic, de la Fundació Folch, de la qual és director tècnic, i la seva pròpia. La llista de les seves estades (del Marroc al Nepal, passant per Nova Guinea, Cambotja, la Costa d'Ivori, Austràlia, Etiòpia, les Filipines, el Perú, Malàisia i tants llocs més) és veritablement impressionant. Per això l'Ajuntament de Barcelona aplegà, a l'exposició antològica *Rastres de vida* que li dedicà al Palau de la Virreina (1998-1999), les facetes distintes d'aquesta personalitat polièdrica i inquieta que és Eudald Serra.

—Miquel Àngel, que vau descobrir d'adolescent en

un llibre il·lustrat sobre les professions, va poder més que no el vostre pare, que trobava que l'escultura no era una manera de guanyar-se la vida...

—Va poder més Miquel Àngel, però també grans escultors —i no tan grans, o no tan reconeguts— de tots els temps. Jo tenia aleshores catorze anys i començava a descobrir l'escultura i el món de l'art. Recordo que sor-

tia i agafava cartrons, pedres i elements diversos i, un cop a casa, els muntava. Aquesta fascinació, efectivament, no era gaire compartida pel meu pare, però vaig anar-hi insistint i ell, de mica en mica, ho va anar acceptant.

—A vint anys visiteu a París el taller de Juli González. Després, aneu a Berlín, Varsòvia, Moscou i Leningrad. Ja sentíeu aquesta avidesa de món que us ha mogut sempre?

—Sentia l'afany de veure coses, de descobrir-les. I això només va ser el començament, perquè després he continuat fent-ho a moltes parts del món, i sempre amb els ulls ben oberts. Tot el que jo veig, si m'interessa, si m'agrada, m'ho quedo, per a mi o per a la Fundació Folch. Jo vaig mirant, mirant, i quan miro molt és quan em començo a sentir atapeït de coses.

—A vint-i-quatre anys, la llarga estada al Japó va ampliar decisiva-

ment el vostre horitzó artístic i vital...

—Va arribar un moment que em vaig dir: "Eudald, te n'has d'anar". I me'n vaig anar al Japó —on havia de conèixer la meua dona, filla de japonès i francesa, i m'hi havia de néixer la filla— perquè era un nom que em sonava exòtic, i em va sortir l'ocasió de fer-ho.

—Una decisió més aviat insòlita a l'època...

"Sento l'afany de veure coses. Tot el que jo veig, si m'interessa, si m'agrada, m'ho quedo, per a mi o per a la Fundació Folch. Jo vaig mirant, mirant, i quan miro molt és quan em començo a sentir atapeït de coses."

—Tant me fa. Mai no he estat pendent del que fan els altres, sinó que sempre he procurat de fer el que em surt de dins. Jo vaig anar al Japó gairebé sense saber on anava, i cal dir que no hi vaig trobar, al principi, res que m'impresionés. El Japó dels anys 30 no era ni l'ombra del país tan avançat que és avui. Però això no vol pas dir que anessin endarrerits, sinó que anaven avançats a la seva manera.

—*Us va instal·lar a Kobe, una gran ciutat industrial del golf d'Osaka. Per cap motiu en concret?*

—Vaig anar a Kobe perquè la dona del cònsol d'Espanya al Japó, que hi residia, era molt amiga d'Angel Ferrant. I, quan el cònsol va saber quina era la meua situació, em va oferir dues possibilitats: l'una, la de quedar-me al consolat, guanyant molt poquet, i l'altra, anar fent escultures pel meu compte i, al cap d'un any, provar de vendre-les a través d'una exposició. Vaig triar la primera opció, però per no gaire temps. Arran de la nostra guerra civil, em vaig traslladar a la platja de Rokko, a la casa d'un escultor japonès de qui m'havia fet amic.

—*Allí modelàveu amb fang caps de coreans i només menjàveu un cop el dia...*

—Sí, però van ser els millors anys de la meua vida. De caps, n'havia començats a modelar quan era al consolat, fins i tot de personal diplomàtic. Era una manera de guanyar-me la vida. I de coreans, efectivament, en vaig fer molts. En aquella zona, els coreans, molt nombrosos, eren com una mena de pàries socials. També continuava fent escultures i exposant-les.

—*Què us va impressionar més de la cultura japonesa?*

—Tot allò que es relaciona amb les arts populars i, especialment, la ceràmica. De ceràmica, al Japó, n'hi ha molta, i riquíssima, però a mi m'interessava sobretot la més vinculada amb el poble. Vaig poder conèixer dos o tres grans ceramistes japonesos —el més conegut dels quals és Shoji Hamada— dels quals vaig aprendre molt, perquè també m'hi he dedicat intensament, a la ceràmica. Hamada era una mica com jo: li agradava de córrer món i també feia col·lecció de peces populars.

—*Com us va afectar la derrota japonesa a la Segona Guerra Mundial?*

—Informació sobre la guerra, no en sobrava, i de menjar, tampoc. Era la prova més evident que els japonesos, després de la gran ofensiva inicial, anaven cap al desastre. La colònia espanyola va quedar tota concentrada a Kobe, i recordo que anàvem a comprar i arribàvem a casa només amb un trosset de peix. Després de les bombes atòmiques sobre Hiroshima i Nagasaki, a Kobe va haver-hi els darrers bombardeigs de la guerra. Nosaltres vivíem una mica apartats de la ciutat i vam poder-nos-en protegir, però jo em vaig veure

obligat a trobar la família de la meua dona. I en sortir, jugant-me la vida, m'adonava que tot era com cremat, amb molta gent morta. Era realment espantós.

—*Què us va decidir, el 1948, a tornar a Catalunya?*

—La mare va morir, i això, per mi, va ser un gran xoc. I el pare em va dir que ja era hora que tornés.

—*Des del punt de vista artístic, vau iniciar aleshores un període molt intens, fins al punt de ser considerat una personalitat clau de l'art dels anys 50.*

—Que considerin el que vulguin, però que pensin que, si jo he fet i he descobert res en aquest món, és gràcies als ulls. Per això també m'ha agradat tant la fotografia.

—*Pedra, gres, ferro, bronze..., quin material us ha mostrat més agraiat a l'hora de treballar-lo?*

—Tots, perquè vaig començar amb el fang. En Ferrant —un home extraordinari— em va dir que la cosa important de l'escultura no és el ninot que en resulta. L'es-

cultura és un element que ha de tenir entrades i sortides, buits i plens. Quan fas una escultura amb fang és tota buida per dins, i per això és molt difícil de fer i, sobretot, d'aguantar. I és que el fang no s'aguantava tota la vida. Has de començar per baix i anar pujant, sabent què vols fer. Vas pujant, pujant, i vas posant canyes per tot arreu, perquè no s'ensorri, fins que tens l'escultura feta. Aleshores, amb uns escuradents, per exemple, pots arreglar-ho per dintre. Cal que tingui tanta força per dins com per fora.

—*Com vau entrar en contacte amb August Panyella i el Museu Etnològic de Barcelona?*

—Doncs perquè ell, que començava aleshores a dirigir el Museu, tenia interès a conèixer-me arran de la meua estada al Japó. Panyella em va presentar l'Albert Folch Rusinol, que feia col·leccions de peces de l'Àfrica. Al cap d'un temps es va organit-

zar un gran viatge per diversos països, i hi anàvem en Folch, Panyella, jo mateix i amics comuns. I aquí començà, sobretot amb en Folch, una llarga amistat, traduïda en molts viatges. Van ser trenta anys d'anar junts, buscant objectes per a ell i coneixements per a mi.

—*De quina manera us va convèncer gairebé de fer la volta al món d'una manera continuada?*

—Jo, aleshores, feia classes d'art, i l'Albert em va dir: "Eudald, deixa-ho tot i vine amb mi". Vaig estar una nit pensant-m'ho i li vaig dir que sí. I després em va advertir: "Eudald, compta amb mi: compra el que vulguis, vés on vulguis i el temps que vulguis. Però, si et passa res, mai, ni tu ni la teua dona, no em digueu que ha estat per culpa meua".

—*De veritat que, en tants viatges, no va passar mai res?*

—Si va passar, no compta. La mateixa noció de perill, per mi, és relativa. Mai no he tingut por d'anar en-

"L'home, en general, és un ésser que busca l'altre no pas per ajudar-lo, sinó per ajudar-se a si mateix. Però, malgrat tot, hem anat endavant. Abans tallaven el cap al primer que trobaven. Ara no passa tant."

lloc. Precaucions especials? Poques. Algun medicament, i no gran cosa més.

—*Les estades, quina durada tenien?*

—La màxima, sis mesos. Sovint hi venien l'Albert, la seva dona i la meva. Però ell tenia feina aquí, i a vegades se'n tornava al cap de dues o tres setmanes. I aleshores em deixaven a mi sol on fos i jo continuava dos, tres o quatre mesos més, anant de l'una banda a l'altra, com he fet sempre. Anècdotes? Les que vulgueu, però seria difícil de destacar-ne cap en concret.

—*Viatjar per descobrir, amb totes les despeses pagades. Es pot tenir un privilegi més gran? I, bona part del temps, en ple franquisme!*

—He estat un privilegiat, sí, i tot he d'agrair-ho a l'Albert, que era un home extraordinari. Però ell també m'estava molt agraït. Una amistat tan intensa com la nostra es troba poques vegades.

—*Quin procediment feieu servir habitualment per adquirir les peces?*

—Molt senzill: veure, triar i comprar. En dòlars? En dòlars i en tota classe de moneda. Anava sempre canviant.

—*I anàveu meravellant-vos contínuament...*

—Sí, perquè la sorpresa era constant. Però no perdia mai el temps. Fer quilòmetres i més quilòmetres no m'importava, sempre amb la càmera fotogràfica a punt de disparar. He fet moltes fotografies, però no de paisatge —que m'interessa menys—, sinó d'homes i dones. Un cop arribat a un lloc, si no trobava el que volia, mirava de llogar una avioneta i me n'anava cap a una altra banda. I sempre buscant allò que a mi m'agradava i no preguntant-me gaire per què. Jo no sóc un erudit. No he estat mai procliu a analitzar les coses, sinó àvid de sentir-les. Per això, la curiositat i la passió han estat dos dels motors de la meua vida.

—*El poeta Agustí Bartra, que va viure molts anys exiliat a Mèxic, havia declarat: "El món és interessant, infinitament variat, múltiple, esquinçador, meravellós i terrible". A partir de la vostra experiència, compartiu, poc o molt, les seves paraules?*

—**"La cosa important, a la vida, és tenir els ulls oberts", heu dit sovint. Tornarieu a viure de la mateixa manera?**

—**I tant! Deu vegades més, sense cap mena de dubte. Tornaria a tenir sempre els ulls a punt, i a viatjar mirant per la finestreta. Sempre m'he posat al costat de la finestra, que és la millor manera de veure les coses. Ara, l'edat ja em va impeding d'anar lluny, però només des de fa uns quants mesos. Però res no em farà perdre l'ansia de descobrir, la meua avidesa de món.**

—Em semblen exactes. De tota manera, el món, tot i ser realment terrible, ho és una mica menys que abans. L'home, en general, és un ésser que busca l'altre no pas per ajudar-lo, sinó per ajudar-se a si mateix. Però, malgrat tot, hem anat endavant. Cal ser optimista. Abans tallaven el cap al primer que trobaven, o els testicles, o el que fos. Ara encara passa, però potser no tant, o no passa a tot arreu, per més que la crueltat és part de la humanitat. És una cosa contradictòria, perquè molta gent té ideals fraterns, però també n'hi ha molta que només pensa a anar matant o a quedar-se els béns dels altres.

—*Havent conegut móns tan diversos, com veieu la cursa consumista d'Ocident?*

—Crec que és un procés inevitable. L'home ha de tirar sempre endavant, tant si agrada com si no. És evident que hem de preservar les cultures i totes les seves aportacions, però hem de saber incorporar tothom al destí global de la humanitat. Si un poble, una ètnia, tenen necessitats, cal ajudar-los, siguin quines siguin les seves creences o el color

de la seva pell. El desafiament és que el progrés, que és irreversible, no malmeti la diversitat.

—*Les vostres escultures antropològiques, exposades al Museu Etnològic a cavall del 1991 i el 1992, pretenen establir una mena de memòria ètnica del planeta?*

—Exacte. A mi, sempre m'ha interessat l'home en tota la seva diversitat. L'escultura de l'home per a mirar de reflectir els seus trets, però no la de la dona.

—*I per què no, la de la dona?*

—Perquè, físicament, l'home és millor, més correcte. La cara de l'home és més interessant. La de la dona, en canvi, pot ser molt bella, però no té tanta força. Voldria que això s'entengués bé. Per mi, la dona és el millor que hi ha al món, i no hi ha dret de la manera que la tractem. L'home, quan acaba de fer l'amor, es retira, però la dona pot quedar prenyada i tenir fills. Això no solament és una meravella, sinó un gran honor, per a la dona i per a tots nosaltres.

